

Bilgi Türleri Bağlamında Tasarım Bilgisi ve Türkiye’de Akademik Alandaki Yeri

Özlem Kurt Çavuş

*Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İçmimarlık
ozlemkurt@anadolu.edu.tr*

B. Burak Kaptan

*Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İçmimarlık
bkaptan@anadolu.edu.tr*

ÖZET

Bu çalışmada tasarım bilgisinin diğer bilgi türleriyle karşılaştırmalı olarak tanımlanması hedeflenmiş ve Türkiye’de lisansüstü eğitimdeki yeri irdelenmiştir. Bu amaçla bilginin niteliği üzerinde durulmuş, en genel anlamda felsefi ve bilimsel bilgi ayrımı ele alınmıştır. Bilimsel bilgi üretiminde genel olarak sosyal bilimlerde ve fen bilimlerinde alanlara özgü bilimsel yöntemler söz konusudur. Fen bilimlerinde genellikle sayısal değerlere dayalı, kesin olarak doğruluğu ölçülebilen, bilimsel temelli nicel yöntemler kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde ise, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin her ikisinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, fen bilimleri ve sosyal bilimler arasındaki bilgi üretimine bilginin ele alınışındaki temel farklılıklardan hareketle, günümüz paradigmasında tasarım alanında bilginin üretim yöntemi ve alana özgü bilgi türünün niteliğine odaklanılmıştır. Ulaşılan bakış açısı ve değerlendirmeler ile tasarım alanında üretilen bilginin ve tasarım araştırmalarının Türkiye’deki durumu irdelenecektir. Günümüzde yeni yaklaşım ve eğilimlerin her geçen gün değiştiği dünyada hızla gelişmekte olan “tasarım düşüncesi” ya da “tasarımcı düşünce” kavramı, bu çalışmada lisansüstü eğitimi ile ilişkilendirilerek, ülke ölçeğinde lisansüstü tasarım bilgisinin farklılık ve özelliklerinin tanınması ve tanımlanması amaçlanmıştır. Bu amaçlarla, ilgili alanlarda kaynak taraması yapılmış, kuram oluşturma yaklaşımı bakış açısı ile tasarım bilgisi ve lisansüstü bilgi üretimindeki yerine yönelik bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın kapsamı tüme varımsal bir bakış açısıyla tasarım alanları ile sınırlandırılmıştır. Böylelikle tasarım araştırmalarının Türkiye’deki güncel durumuna ışık tutmak amaçlanmış ve tasarım bilgisinin üretilme sürecinde lisansüstü çalışmaların bağlı olduğu yapılanma konu bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım bilgisi, Tasarım araştırmaları, Bilgi türleri, Lisansüstü tasarım eğitimi

Design Knowledge in the Context of Information types and its Importance in Academic Field in Turkey

ABSTRACT

In this study, it is aimed to define design knowledge in comparison with other types of knowledge and its importance in graduate education in Turkey was discussed. For this purpose, the nature of knowledge is emphasized and, in the most general sense, the distinction between philosophical and scientific knowledge is also discussed. In the production of scientific knowledge, scientific methods specific to social sciences and scientific fields are generally mentioned. Scientific based numerical methods based on numerical values and capable of accurate measurement are used in science. In social sciences, both qualitative and quantitative research methods are used. This study focuses on the nature of knowledge production method and field-specific knowledge in the field of design in today's paradigm, moving from the fundamental differences between the science of science and the social sciences. The opinions and evaluations reached will be used to examine the state of the information and design researches produced in the field of design in Turkey. The concept of "design thinking" which is rapidly evolving in the world where new approaches and trends change day by day is associated with the post graduate education in this study and it is aimed to recognize and identify the differences and characteristics of post graduate design knowledge at national scale. For these purposes, a research was carried out in the related fields and a framework for design information and the substitute for the production of post-graduate knowledge has been tried to be established from the point of view of the theorizing approach. The scope of the work is limited to design areas from an inductive point of view. Thus, it was aimed to shed light on the current state of design research in Turkey and in the process of production of design knowledge is bound postgraduate study structure were discussed in the context of subject.

Keywords: Design knowledge, Design research, Types of knowledge, Post-graduate design education

1. GİRİŞ

Bilginin birden çok tanımı bulunmaktadır. Bilginin oluşum süreci, kullanım alanı ve güncel paradigmlar bilgi türlerinde çeşitlenmeleri oluşturmaktadır. Bilimsel anlamda bilginin üretildiği ve bilime yeni katkıların yapıldığı akademik alanda fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak genel bir ayırım görülmekte, bu ayırım bilgi türlerinin farklılığına bağlı olarak; sağlık bilimleri, eğitim bilimleri vb. gibi daha fazla çeşitlenmektedir. Bilimsel bilgidaki çeşitlilik, farklı araştırma yöntem ve bakış açılarının gelişmesini, üniversite ve enstitü gibi yükseköğretim kurumlarının yapısını ve örgütlenmesini belirlemektedir. Bu

açından bakıldığında akademik ortamlarda gerçekleştirilen bilginin niteliği daha çok önem kazanmaktadır. Sürekli ve hızlı gelişmekte olan bilgi, yeni çalışma alanları, disiplinlerarası çalışmalar ve yöntemlerle birlikte neredeyse sonsuz sayılabilecek bir gelişim ve değişim süreci içerisindedir. Bunun en önemli nedenleri, doğru bilginin toplumsal olarak geniş çevrelerce paylaşılabilmesi, farklı kültürlerle ve değerlere göre yorumlanabilmesi, özgür düşünce yoluyla kullanılabilir, yayılabilir, sorgulanabilir ve evrensel olması nitelikleridir. Bilgiye yönelik bu genel perspektifte yeni bilgi türleri ortaya çıkmakta ya da mevcutta kökleri var olan alanlar gereksinim ve gelişmelere paralel olarak yeniden tanımlanmaktadır. Özellikle Türkiye’de tasarım alanına özel bilgi türünün kavramsallaşması ve tanınırlık kazanması gerekli görülmüştür. Bunun için, tasarım bilgisinin diğer bilgi türlerinden farklılık ve benzerliklerinin belirlenmesi gereklidir. Bilginin kurumsallaşması ve tanınırlığı konusunda üretildiği merkezler yani üniversiteler ve enstitülerin niteliğine göre tasarım araştırmalarının gelişebileceği yapı da çalışma kapsamında önemli görülmüştür.

2. LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ VE TEMEL KAVRAMLAR

Lisansüstü düzeyinde bilim, tasarım ve sanat alanlarında kişilere yetkinlikler kazandıran programlar, aynı zamanda bilginin üretilmesi ve insanlık için yararlı olacak biçimde kullanılmasını da sağlayacak ortamı oluşturmaktadır. “Temel amacı bilgi üreten, kullanan, eleştiren ve üretken bir düşünce tarzıyla sorun çözebilecek nitelikli insan gücünü yetiştirmek olan lisansüstü eğitim; Türkiye’de üniversitelere bağlı enstitülerce yürütülmektedir” (Karaman ve Bakırcı 2010: 94). Ancak, özellikle ülkemizde lisansüstü eğitimi çoğu zaman, bir uzmanlık ya da unvan aşaması gibi niceliksel bir hedef olarak görülmektedir. Bu algının nedeni, lisans eğitimi sonrasında derinlemesine araştırma ve bilgi üretiminden çok, yalnızca mesleğin uygulanmasına yani uzmanlık bilgisine yönelik çalışılması olmalıdır. Günümüzde lisansüstü gibi birçok kavramın içeriği, aslında olması gereken nitelikte değil, kişi ya da toplumların gündelik amaçlarına uygun olacak biçimde, başkalaşmış ya da gerçek niteliği anlaşılamamıştır.

Üniversite; Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğe sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur (2547 Sayılı Yök Kanunu, 3/d. Maddesi). Bu açıklamadaki bilimsel özerklik tanımlaması, bilimsel araştırma yapmada, bilgi üretme ve yayma faaliyetlerinde özgürlüğü ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversiteler, sadece eğitim veren ya da meslek edindiren kurumlar olarak düşünülmemelidir.

Enstitü; Üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili ana bilim dallarında lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan bir yükseköğretim kurumudur (2547 Sayılı Yök Kanunu, 3/f. Maddesi). Lisansüstü eğitim veren enstitüler, üniversiteler bünyesinde yer almaktadır.

Lisansüstü Eğitim; Fakültelerde verilen dört yıllık lisans eğitiminin ardından lisans derecesi veya diploması alan öğrencinin, lisans eğitiminde aldığı disiplin konusunda veya ilgi duyduğu bilim dalında enstitüler tarafından verilen eğitimli yüksek lisans (bilim uzmanlığı) veya doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlayan ve toplumların gereksinim duyduğu bilim insanı, araştırmacı ve yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek için oluşturulmuş, üst düzey bir eğitim programı sürecidir (Karaman ve Bakırcı 2010: 96). Lisansüstü programları iki aşamadan oluşmaktadır. "Lisans eğitimine dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitimi ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlik çalışması ve tıpta uzmanlık ile bunların gerektirdiği eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanır (Sevinç 2001)". Bu aşamalar, bilim, tasarım ve sanat alanında eğitimi olan insanların akademik ilerlemelerinde önemli aşamalar olarak kabul edilmektedir. "Lisansüstü eğitimi, üniversitelerde lisans izleyen derecelere götüren, araştırma yoluyla bilim ve teknoloji üreten ve ülke kalkınmasına yönçizen bilim insanı yetiştirmeyi amaçlayan, planlı, programlı bir eğitim sürecidir" (Varış 1984). Buradan da anlaşıldığı üzere lisansüstü eğitim; bilim, tasarım ve sanat alanlarında bilgi düzeyini geliştirmek, üst düzey bilgiyi kullanmak ve bilgiyi özelleştirmek amacıyla planlanan programlar olarak adlandırılabilir. Aynı zamanda bu programlar, herhangi bir alanda lisans derecesi almış olanlara ilgi duydukları bilim dalında yüksek lisans ya da doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen (Oğuzkan, 1981), bununla birlikte araştırma yapabilen, üretken, ülke sorunlarına duyarlı, yaratıcı bireyleri yetiştiren eğitim programlarıdır (Sayan ve Aksu 2005). Buna ek olarak, "bir alanda derinlemesine çalışarak lisans eğitiminden daha üst düzeyde bilgi ve etkinliğe sahip olan yüksek ihtisas gücünü yetiştiren eğitim programı" (Çakar 1997 ve Alhas 2006'dan aktaran: Karaman ve Bakırcı 2010: 96) olarak da kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında mezuniyet sonrası bir meslek insanının kendini geliştirmek ve yetkinleşebilmek için gönüllü ve istekli olarak gerçekleştirdiği bir eğitim aşaması olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda bu düzeydeki bir eğitim, araştırma, mesleki gelişim, öğretmeyi öğrenme ve bunlara bağlı mesleki ve akademik kültür ile etik konularını en üst sosyal, bilişsel ve işitsel düzeylerde deneyim edinme süreci (İnce ve Korkusuz; 2006) olarak da düşünülebilir. Lisansüstü kapsamı yalnızca ilgili alan ile sınırlı olmayıp, çok disiplinli bir ortamı ifade etmektedir, çok yönlü bir gelişim sürecidir.

3. TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği başvuru süreci sonrasında eğitimin yapılandırılması ve Avrupa Birliği üye ülkeleriyle uyumlu bir yapıya dönüştürülmesi çalışmaları başlamıştır. Bu kapsamda yükseköğretim alanı, Bologna Süreci ile yeniden düzenlenmiştir. Eğitim kurumları, eğitimin yapısı, eğitim süreleri, meslek sınıflandırmaları, kredi ve not sistemleri gibi birçok öğede düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bunlar içinde, yükseköğretim sisteminde bulunan eğitim düzeylerinin, Bologna sürecinde öngörülen sistemle uyumluluğu bulunmaktaydı.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinin (TYYÇ) farklı yeterliliklere sahip olan dört düzeyi, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora olarak tanımlanmıştır. Yeniden düzenlenen sistem içinde yeterliklerin belirlenmesiyle birlikte eğitim kademeli olarak verilen, sorgulanabilir, açık ve şeffaf bir yapıya dönüşmüştür. Bu düzeylerin yeterlilikleri, öğrenme çıktılarına göre akademik ağırlıklı, yükseköğretim yeterlikleri, mesleki eğitim ağırlıklı yeterlikler ve sanat eğitimi yeterlikleri olarak sınıflandırılmıştır¹(Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye Yükseköğretim Sistemi Düzeyleri ve Her Bir Düzeyde Farklı Öğrenme Çıktıları Olan Yeterlilikler¹

YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYLERİ		VERİLEN DERECELER/YETERLİLİKLER		
Doktora (8,5-10 Yıl)	QF-EHEA: 3. Düzyey EQF-LLL: 8. Düzey	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Sanatta Yeterlilik
Yüksek lisans (5,5-6 Yıl)	QF-EHEA: 2. Düzey EQF-LLL: 7. Düzey	Tezli Yüksek Lisans	Tezsiz Yüksek Lisans	
Lisans (4 Yıl)	QF-EHEA: 1.Düzey EQF-LLL: 6. Düzey	Lisans (Fakülte programları)	Lisans (Yüksekokul ve Konservatuar programları)	
Önlisans (2 Yıl)	QF-EHEA: Kısa Düzey EQF-LLL: 5. Düzey	Önlisans (Fakülte lisans programları içerisinde)	Önlisans (Meslek Yüksekokulları)	

Tablo 1'de yer alan QF-EHEA Qualifications Framework for European Higher Education Area (Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi) ya da EQF-LLL European Qualifications Framework- Life Long Learning (Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Yaşam Boyu

Öğrenme) düzey tanımlayıcıları, yükseköğretimin her düzeyi sonunda, asgari olarak kazanılması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlamaktadır. Düzey tanımlayıcıları, eğitim düzeylerinin bilgi yükünü ve çalışma niteliklerini tanımlarken, düzeyleri de öncül-ardıl biçimde yapılandırmaktadır. Böylece her düzeyde eğitim alan kişinin kademeli olarak yeterlik kazanması sağlanmaktadır. Bu yeterlikler; kuramsal ve olgusal bilgi, bilişsel ve uygulamalı beceriler, bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme, öğrenme, iletişim ve sosyal ile alana özgü yetkinliklerden oluşmuştur. Bu yeterliklere bağlı olarak, her temel alan için 7. düzey yüksek lisans eğitimi ve 8. düzey de doktora eğitimi olarak kabul edilmiştir. 7. düzeyde çalışma alanlarına uygun olarak tezli ya da tezsiz yüksek lisans çalışması öngörülürken, 8. düzeyde ise yeterliklere göre doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik programları tanımlanmıştır. Bu üç program düzey bakımından birbirine eşdeğer olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, lisansüstü eğitimin verileceği kurumların özellikle lisans eğitiminden yapısal ve niteliksel olarak farklı, ancak onu izleyen bir üst düzey olması gerekmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) hakkında çıkarılan 2547 sayılı Kanun'un 19. maddesine dayanılarak hazırlanan "Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği"nin 5. maddesinde enstitülerin yapısı düzenlenmiştir. Bu düzenlemede üç temel alan olarak Fen Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü bulunmaktadır. Ancak kanun başka enstitülerin de kurulmasına olanak tanımıştır. "Madde 5: d) Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinde, rektörün önerisi ve Yükseköğretim Kurulu kararı ile lisansüstü eğitim yapmak üzere, bir fakülte, bölüm veya ana bilim dalından değişik bir ad taşıyan, disiplinlerarası bir enstitü ana bilim dalı kurulabilir. Bu tür bir enstitü ana bilim dalının başkanı, ilgili dekanların görüşleri alınarak, Enstitü Müdürü tarafından atanır." (Resmi Gazete 03.03.1983, sayı: 17976). Böylece Güzel Sanatlar Enstitüleri ve Eğitim Bilimleri Enstitüleri kurulmuştur. Bu alanlarda üretilen bilgilerin farklılıkları ve alana özgülüğü, özellikle de çalışılan alanla ilgili özgün çalışma yöntemleri bu farklılaşmayı ve özelleşmeyi getirmiştir.

4. LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ VE ENSTİTÜLER

Fen Bilimleri Enstitülerinde; üniversitelerin fen, mühendislik, mimarlık, ziraat ve orman fakültelerinin bölümleri ile fen edebiyat fakültelerinin fen eğitimi ve müzik eğitimi bölümleri, Teknik Eğitim Fakültelerinin bölümleriyle ilgili ana bilim dalları bulunmaktadır (Karakütük; 2002). Sosyal Bilimler Enstitülerinde, iktisadi ve idari bilimler, siyasal bilgiler, eğitim ve fen edebiyat gibi fakültelerin sosyal bilimler alanına giren bölümlerinin ana bilim dalları bulunmaktadır. Eğitim fakültelerinin yüksek eğitiminde eğitim bilimleri enstitülerinin verdiği özel durumlar da bulunmaktadır (Karaman ve Bakırcı 2010: 94).

Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanında dikkati çeken en önemli fark, içerik bakımından fen bilimlerinin daha çok nicel verilere dayalı olması, sosyal bilimlerde ise içerik bakımından, hem nitel hem nicel içerikli araştırmalara dayalı olan bilginin yer bulmasıdır. Fen bilimlerinde araştırmalarda kullanılan yöntem ve bilginin niteliği bakımından hem Türkiye hem de uluslararası perspektiften bakıldığında ölçülebilir, test edilebilir ve kanıtlanabilir nitelikte nicel bilgiyi kullanmaktadır. "Her zaman olduğu gibi, bilginin kazanımında bilim için önemli olan, elde edilen bilginin rasyonel açıdan onaylanması ve her yeni bilgi vesilesiyle geçerliliğinin test edilebildiği bir bütün içine yerleştirilmesinin mümkün olup olmadığıdır" (Atalay, 2010: 7-8). Atalay, bilginin rasyonel açıdan onaylanması ve doğruluğunun test edilebilmesi gibi ifadelerle, bilginin kazanımı sürecinde nicel bakış açısının önemini vurgulamaktadır.

Fen bilimleri ve sosyal bilimler, inceledikleri konuların yanı sıra kullandıkları bilimsel araştırma yöntemleri ve araştırmaları analiz etme teknikleri açısından da farklılaşmaktadır. Fen bilimleri başlığı altında yer alan fizik, kimya, matematik, biyoloji, mühendislik ve tıp gibi bilim dalları, araştırma yöntemleri ve sonuçlarının test edilebilirliği sonucundaki objektifliği nedeniyle, bilimsel nitelik taşıyan, sistematik olarak veri toplama ve çözümlenme içerikli bilimsel araştırma alanlarıdır. Sosyal bilimleri oluşturan psikoloji, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, hukuk gibi bilim dalları ise, toplumsal olguları, kültürleri ya da insanı incelemektedir. Bu konuların incelenmesi için kullanılan araştırma yöntemleri büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarında pozitivist paradigmanın yerini eleştirel paradigmalara bırakmasıyla, bu alanda nitel araştırmaların ve yöntemlerin yeri ve önemi artmaktadır.

Jürgen Habermas, Fen Bilimleri ile Sosyal Bilimler arasındaki temel nitelik farkına şöyle değinmektedir: "Doğa yasalarına ilişkin hipotezler, ampirik açıdan isabetli olan ya da olmayan saptamalardır. Buna karşılık, sosyal normları kabul ettiğimiz ya da reddettiğimiz, benimsediğimiz ya da yadsıdığımız önermeler, ampirik açıdan ne doğru ne de yanlış olabilen saptamalardır. Doğa yasalarına ilişkin yargılar bilgiye dayanırlarken, sosyal normlara ilişkin yargılar karara dayanırlar (Habermas, 1998: 34) Bu noktada "bilgi" ve "karar" iki önemli olgu olarak öne çıkmaktadır.

Ancak Türkiye'deki lisansüstü eğitim veren kurumlar incelendiğinde, tasarımı bir buluş yöntemi olarak kullanan ve uygulamalı olarak kabul edilen grafik tasarımı, moda tasarımı, ürün tasarımı, yat tasarımı, şehir bölge planlama, içmimarlık, peyzaj mimarlığı ve mimarlık gibi alanlarda lisans sonrası eğitim, fen bilimleri enstitüleri, sosyal bilimler enstitüleri ya da güzel sanatlar enstitüleri bünyesinde konumlandırıldığı gözlemlenmektedir. Bu enstitülerin çalışma ilkeleri fen ve sosyal bilimler enstitüleriyle

aynı olmasına karşın aralarında nitelik farkı bulunmaktadır. Örneğin, Güzel sanatlar enstitülerinde alınan derecenin adı "sanatta yeterlik" olarak farklılaşmıştır. Tasarım alanlarında çalışma alanı ve konusuna bağlı olarak yapılacak araştırmalarda kullanılacak bilgi ve yöntemler ile üretilecek tez ve uygulamalar diğer bilim ya da sanat alanlarından birtakım farklılıklar içermektedir.

5. BİLGİ VE NİTEL-NİCEL YAKLAŞIM

Bilgi, "insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat" olarak tanımlanmıştır². Bilgi, öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek olarak adlandırılmaktadır. Felsefe alanında ise: Genel olarak ve ilk sezi durumunda zihnin kavradığı temel düşünceler olarak tanımlanmıştır². Bilgi, "Platon'dan başlayan ve 'idealizm' olarak adlandırılan düşünce okuluna göre, insan aklının ürünüdür" (Yamaç, 2009: 19). Diğer bir bakış açısıyla bilgi, insanoğlunun kültür olarak edinimlerini biriktirmeye başladığı andan bu yana varolan ve hızla çoğalmakta olan bir olgudur. Bilginin üretilmesi, sınıflandırılması ve kullanılması, özellikle, yirmi birinci yüzyılın en önemli sorunsalıdır. Bilgi felsefesi literatüründe bilgi, en genel anlamıyla üç gruba ayrılmaktadır;

- Ön (priori) bilgi (deneyim öncesi, bağımsız bilgi)
- Gözlemsel bilgi
- Son (posteriori) bilgi (deneyime dayalı bilgi)

Ön bilgi, herhangi bir deneyime gereksinim duyulmadan, kişide var olan bağımsız bilgidir. Gözlemsel bilgi, kişinin gündelik yaşantı ve gözlemleri sonucu, neden-sonuç ilişkisiyle var olan bilgidir. Son bilgi ise, deneyimler sonucu kazanılan, birikimin sözkonusu olduğu bilgi türü olarak özetlenebilir.

Bilgi türlerinin sorgulanmasında, felsefi bilgi ve bilimsel bilgi olmak üzere iki tür bilgi ayrımından söz edildiği görülmektedir. Felsefi bilgiyi bilimsel bilgiden ayıran temel öğeler; öznellik (subjectivity), sonuçların kesin olmaması, kanıta gereksinim olmaması gibi özelliklerdir. Bu özelliklerin aksi olarak da bilimsel bilgiye ait; nesnellik (objectivity), sonuçlarının kesin olması, kanıtlanma zorunluluğu, her seferinde aynı sonuca ulaşma gibi özellikler öne çıkmaktadır.

Habermas'ın tanımladığı felsefi bilginin ortaya konmasında bir aşama olarak açıklanabilecek olan "karar" kavramı, ele alınış alanına göre farklı anlamlara sahip olabilir. Temel anlamında karar, "Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı, herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm olarak tanımlanmaktadır"². Bir diğer tanıma göre: karar verme, hangi eylemde bulunacağını

belirlemekle ilgilidir ve genellikle seçenekler arasında yapılacak olan tercihle ilgilidir (Adair, 2010: 1). "Seçme" tanımlaması, "karar"ın içindeki "öznellik" yönünü destekleyen bir olgudur. Karar verme, "zihinsel süreçlerin (bilişsel/kognitif süreç) sonucunda, çeşitli alternatifler arasından birinin seçilmesi süreci" (Altuntaş, 2014: 55) olarak da tanımlanmıştır. Çeşitli amaçlar, bunlara ulaşılacak yollar, araçlar ve olanaklar arasından seçim ve tercih yapma işidir. Zihinsel ve duygusal bir etkinliktir. Var olan seçenekler arasında amaca en uygun olanının seçilmesidir. Karar verme üzerine yapılan tanımlamalarda genellikle kararın seçim olma anlamı üzerinde durulmuştur. Sosyal bilimlerde ise kararın bilgi üretiminde bir aşama olması anlamı öne çıkmaktadır. Habermas, bilgi üretiminde varılan yargıların bilgiye ya da karara dayandığını ifade etmiştir. O halde bilginin sorgulanması kapsamında kararda "seçim" anlamı, belirli gözlem, deneyim vb. sonucu varılan düşünce ya da kanıların seçimidir denebilir.

Bilginin oluşumunda ve çeşitlenmesinde Habermas'ın kullandığı bilgi ve karar kavramlarına ek olarak doğa ve kültür ayırımına da değinmek gereklidir. "Habermas'a göre genel yasalar doğayı oluştururken, kültür ise olguların bir değerler sistemiyle ilişkisinden oluşur (İspir, 2015: 76)". Bu anlatımdan, olguların bir değerler sistemi ilişkisi içerisindeki oluşumu olan kültür ile genel yasaların oluşturduğu doğa arasındaki ayrımın net olarak ortaya koyulduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında akademik alanlar arasındaki değer kavramı ve kabulü önemli bir fark yaratmaktadır. Bu fark; çalışılan alan, alanın özellikleri, bilgi ve bilginin üretimi kadar bilginin işlenmesi, çözümlenmesiyle birlikte sonuç ürünün oluşturduğu değer de rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Nicel ve nitel yaklaşımlar açısından bu farklılıklar, özellikle çözümlenme süreçlerinde farklı anlamlar bulmakta ve sonuç olarak farklı değerleri oluşturmaktadır.

Nicelik temel anlamda bir şeyin miktarı demektir. Nitelik bir varoluşun nasıl, ne zaman, nerede ve niçin, bir başka deyişle özünü ve ortamını ifade etmektedir. Bu yüzden nitel araştırma, nesnelerin ya da olguların anlamlarını, kavramlarını, tanımlamalarını, karakteristiklerini, metaforlarını, sembollerini ve tasvirlerini ifade eder. Nicel araştırma ise nesnelerin sayıları ve ölçümlerini ve ana konunun yayılımını ve dağılımını göstermektedir (Berg, Lune, 2015: 19). Anlaşıldığı üzere, niteliğe karşılık gelen ifadeler niceliğe göre daha kapsamlı, kendi bağlamında değerlendirilebilir ve çok kanalıdır. Nicelik kavramı ve niceliğe dayalı araştırmalarda sayılar ve ölçümler önemli olup sayısal değer ve sonuçlar öne çıkmaktadır. Diğer bir söylemle, sosyal bilimlerin alanı kültür, değerler, olgular gibi soyut kavramlarla, fen bilimleri alanı ise daha somut verilere öncelik verdiği görülmektedir. Berg ve Lune, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (2015) adlı çalışmada önemli bir belirlemede bulunmaktadır. "Nitel araştırma, nesnelerin niteliğini değerlendirmek için kelimeler, resimler ve tasvirler kullanmaya eğilimliken,

nicel araştırmanın çoğu genellikle sayılara dayandığı için, birçok insan yanlış bir şekilde nicel araştırma yöntemlerini nitel araştırma yöntemlerinden daha bilimsel olarak görmektedir” (2015: 20).

Bilimsellik sorunu tartışmasında, pozitivist paradigmanın etkisinin azalması, yerini yapısalcı ve eleştirel bakış açılarına bırakmasıyla nicelin nitele üstünlüğü artık söz konusu değildir. Her iki araştırma türü de kendine özgü yöntem ve sonuçları ile bilimin gelişimi, bilginin üretilmesi için gereklidir.

6. TASARIM VE TASARIM BİLGİSİ

Tasarım alanınındaha iyi anlaşılabilmesi için; tasarım, tasarımcı, tasarım ürünü, tasarım süreci gibi kavramların tanımları irdelenmelidir. “Tasarım”, bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn² olarak tanımlanmaktadır. Hasol (2002) ise tasarımı: “Kullanılan nesnelerin işlevsellik, sağlamlık ve estetik ölçütlerini içerir şekilde tasarlanması ve üretilmesi eylemi” olarak tanımlamaktadır. “Sanat eseri her zaman tek, eşsiz ve benzersiz (unique)’dir (Akdoğan, 2001: 215)”. Tek, eşsiz ve benzersiz olma niteliklerihem sanat hem de tasarım ürünü için geçerlidir. Tasarımcının ürün ortaya koymada sorunu belirlemesinden sonra izlediği, deneyimlediği, karar verdiği ve onu sonuç ürüne götüren süreç ise tasarım sürecidir. Tasarım alanında üretilen bilgi bu sürecin sonunda çok kaynaklı bir ürün olarak özdeksel ve tinsel bir değer olarak varolur. Tasarım ve aynı zamanda sanat alanlarında yapılan ürünün, eserin ya da mekanın “insan (kullanıcı)” ögesi ile birebir ilişkide olması, araştırma alanında odak noktasının da insan olduğunu göstermektedir.

“Tasarım bir buluş yöntemidir. Yapılan deneysel uygulamalar ile yeniyi, farklıyı ve o güne kadar görülmemişi arar (Kaptan, 2013: 64)”. Tasarım alanlarının uygulamalı olması ve uygulamaların insan hayatına doğrudan etki etmesi, insanın merkezde olmasının nedenidir. Tasarım, insanın gereksinimleri doğrultusunda, insanın öznesi olduğu; barınma, sağlık, eğitim, pazarlama, satış, işletme, toplumsal etkileşimler sonucu oluşan bir profesyonel hizmet alanını ifade eder. İçmimarlık, grafik tasarımı, moda tasarımı, ürün tasarımı, mimarlık gibi uygulamalı tasarım alanlarında, tasarımın öznesi olarak merkezde insan (kullanıcı) vardır. İnsanın sosyal bir varlık olması nedeniyle, diğer insanlar ve çevresi ile kurduğu ilişkiler, dolayısıyla kültür, gelenek, değerler ve beşeri bilimler bu alandaki çalışmalarda önemli rol oynamaktadır.

Tasarım alanına özgü bilginin üretimi ve kimliğinin oluşumu için, tasarım ve araştırma ilişkisinin yakından tanınması gereklidir. Tasarım; doğası gereği, bir bilim olma niteliğinden çok uygulama alanı olma niteliğindedir. Herbert Simon, tasarım kavramını

doğa bilimleriyle karşılaştırmalı olarak açıklamaktadır. Bilimin "bir şeylerin nasıl olduğu" sorusuyla ilgilendiği yerde tasarım; "şeyler nasıl olmalı?" sorusunu sorar ve aynı zamanda çözüme yönelik öneriler geliştirir (Simon, 1969: 58-59).

Araştırmanın sağladığı bilgi birikimi, tasarımı destekleyen, güçlendiren bir yapıdadır ve tasarım alanının kimliğinin oluşmasını sağlayacak olan kökleri niteliğindedir. Groat ve Wang bir tasarım alanı olan mimarlık ile bilimi ilişkilendirmiştir: "Mimarlık sanatını ileri götürmek için, bilimsel bir sezgiye gereksinim vardır (2013: 21)". Bu anlatımda mimarlığın sanat boyutu olduğu belirtilirken aynı zamanda bilimsel bir yöntem ile çalışılması gerektiği vurgulanmaktadır. Aslında bu durum tasarım disiplinlerinin tümünde varolan bir ilişkiyi göstermektedir. Yine Groat ve Wang (2013: 26), tasarım (design) ve araştırma (research) alanlarının benzerlik ve farklılık ilişkilerini ele almışlardır (Tablo 2).

Tablo 2. Tasarım ve Araştırma arasındaki Temel Farklılıklar
Groat ve Wang, 2013: 26-27

Farklılıklar	Tasarım	Araştırma
Katkı	Model önerisi	Bilgi ve/veya uygulama
Baskın süreçler	Üretken	Analitik ve sistematik
Geçici Odak	Gelecek	Geçmiş ve/veya günümüz
Güdü	Problem	Soru

Tabloda, "Farklılıklar" kısmında, insanlığa katkı, baskın süreçler, geçici odak ve güdü başlıkları altında tasarım ve araştırma farklılaşmaktadır. "Baskın süreç", tasarım alanında üretken iken, araştırmada analitik ve sistematiktir. "Geçici odak" olarak tabir edilen odaklanılan zaman dilimi ise tasarımda gelecek olup, araştırmada ise geçmiş ve şu andır. "Katkı" kısmındaki temel farklılık ise, tasarımda model ya da ürün önerileri iken, araştırmada salt bilgi ya da uygulamadır. Aynı konuyla ilgili bir başka karşılaştırmada Groat ve Wang tasarım ve yöntemine ilişkin kurgulanacak mantık kurgusunu açıklamaya çalışmışlardır (Tablo 3).

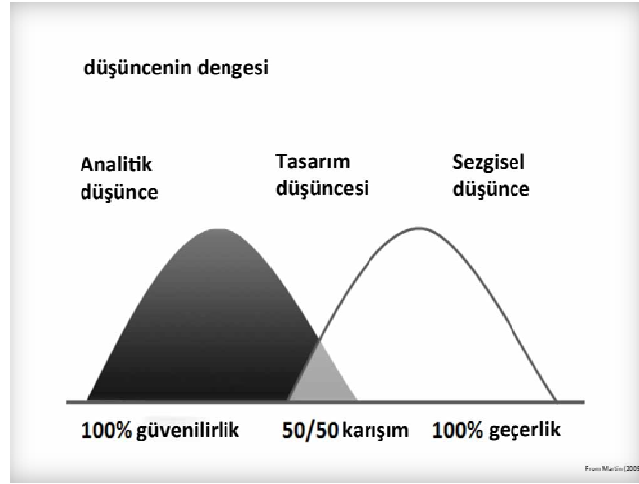
Tablo 3. Tasarım ve Araştırmanın Karşılaştırılabilir ve Ortak Özellikleri
Groat ve Wang, 2013: 26-27

Benzerlikler	Tasarım	Araştırma
Yeniden yapılandırılmış mantık modelleri	Sistematiik tasarım süreci	"Bilimsel" metot
Çoklu mantıklar	Dışaçekimsel Tümevarımlı Tümdengelimli	Dışaçekimsel (Araştırma tasarımı/Hipotez formatı) Tümevarımlı Tümdengelimli
Kullanım mantıkları	Üretken/Varsayılan problem modeli/Çözümü	Araştırma sorularına ve amaçlarına bağlı olan mantığın çoklu dizileri
Kapsam	Makro/Mikro ve orta düzey uygulamalı	Büyük/Orta/Küçük Teori
Sosyal İçerik	Yerleşik uygulama	Yerleşik araştırma

Tabloda tasarım ve mimarlığın, sırasıyla yeniden yapılandırılmış mantık, çoklu mantık, kullanım mantığı, kapsam, sosyal içerik bakımlarından benzerlikler taşıdığı vurgulanmıştır. Örneğin, "çoklu mantık" başlığı altında her iki alanın da genelleyici, tümevarımsal aynı zamanda da tümdengelimsel özellikleri öne çıkmaktadır.

Tasarım araştırmaları ve tasarıma özgü bilginin gelişmesi, tasarım ve tasarımın doğasını anlayabilmek için, günümüzde disiplinlerarası bir söylem olarak sıkça kullanılan "tasarımcı düşünce"yi anlamak gerekmektedir. Tasarım bilgisi ya da tasarım kuramı, tasarımcı düşünce ile aynı bağlamdan gelmektedir, ancak tasarımcı düşüncenin anlam kapsamı daha bütüncüldür ve genel bir açılımı vardır. Çözümüne yönelik olarak her alanda kullanılabilir. Değerinin artmasında ve farkındalığın oluşmasında dünyanın gelişim hızına yön veren girişimcilik ve yenilikçilik etkinlikleri etkili olmuştur. Tim Brown tasarımcı düşünceden şöyle bahseder: "Eğer insan gereksinimi başlangıç noktası ise, tasarımsal düşünce süratle yaparak öğrenmeye geçer. Kurulacak şey için düşünmek yerine düşünmek için kurmak..."³ ABD'de çalışmakta olan endüstri ürünü tasarımcısı Mark Dzierisk ise tasarımcı düşünceyi şöyle tanımlamaktadır: "Tasarımcı düşünce olarak tanımlanan yöntem, herhangi bir işi veya mesleği alışılmadık ve sıradışı sonuçlara götürecektir, ispatlanmış ve tekrarlanabilir sorun çözümü protokolüdür"⁴. Ayrıca tasarımcı düşünce ilkelerinin, herkesin ve her mesleğin uygulamaya sokabileceği yöntemleri de kapsadığını belirtmektedir.

Yeni, güncel ve sorun çözümüne odaklı bu düşünce sistemi tasarım kuramıyla de ilişkilidir. Bu düşünce sistemine göre tasarımcı, kullanıcıyı kendisinden daha iyi tanımalıdır. Tasarım, doğası gereği insan (kullanıcı), insan ilişkileri, var olan sorunların çözümü, bunlarla beraber kültürel ve tarihi değerleri, kısacası insanı ilgilendiren (beşeri) öğeleri içinde barındıran bir disiplindir. Tasarımcı düşünce denilen yenilikçi düşünme yolu ya dadüşünce sistemi, tasarımın doğasında olan bir bileşendir. Tasarım düşüncesinin beslendiği düşünce türleri alttaki grafikte görselleştirilerek anlatılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Tasarımcı Düşünce
Martin (2009)'dan aktaran: Howard (2013).

Tasarımcı düşünce, analitik ve sezgisel düşüncenin biraradalığı ile çalışmaktadır. Bu durum tasarım alanında insan etkeni ve teknik bilginin eşit düzeylerde önemli olduğunu açıklayıcı niteliktedir. Dolayısıyla akıl ve sezgi yoluyla konuya bakan tasarımcının tasarıma ait yeni bilgiyi oluştururken sadece bilimsel yöntemlerle değil tinsel, duyumsal ve zihinsel yetkinliklerini kullanması gerekmektedir. Bu nedenle tasarım çalışmalarında bu iki yaklaşımın dengeli birlikteliği önemli bir farklılıktır. Bu yöntemle gerçekleştirilen her eylem aslında bir eser yaratmaktadır. İçinde bilimsel düşüncenin ve yöntemlerin kullanıldığı ancak sezgisel düşüncenin de destek verdiği insan değerlerini ötelemeyen ancak o değerleri ilerleten, geliştiren ve insan yaşamını kolaylaştıran tasarımlar üretmektedir. Tasarım düşüncesinin biçimlendirdiği her eser, hem özdeksel hem de tinsel değerleri içinde barındıran bir eser olma özelliğindedir.

7. TASARIM ÜRÜNÜ, ESER

Eserler ya da tasarım ürünleri, tıpkı sosyal bilimlerin konusu olan olaylar gibi tekrarlanamaz özelliğe sahiptir ve yaşamın doğal dokusu içerisinde oluşup gelişen kültür kavramıyla doğrudan ilişkili olarak varlığını sürdürmektedir. Tasarım ürünü nitelik

açısından değerlendirildiği zaman önemli özellikler taşımaktadır. "Tasarımcı tarafından ortaya konulan eser, sahibinin özelliğini taşıması ve bir fikir ürünü olması dışında; özgün olma, yaratıcı olma, biricik (tek) olma, sübjektik olma, objektif olma ve uygulanmış olma gibi çok önemli niteliklere sahiptir (Buldaç 2015:66)". Tasarım ürününü sanat ürününden ayıran önemli bir farklılık vardır. O da tasarımın bir bireysel ya da toplumsal sorunun tasarımcı tarafından belirlenmesi ve tasarım sorununa dönüşmesidir. Tasarım ürünü bazen tekrarlanabilen, kopya edilebilen ya da ticari anlamda değer kazanabilen bir metaya dönüşebilmektedir. Ancak bu nitelik kayıpları tasarım ürününün özgün bir düşünceyi içermeye, tek ve benzersiz olma özelliklerinden ayrı değerlendirilmelidir.

Tasarım alanına özgü bilgiyi, meslek alanlarında asıl bilginin üretildiği ve geliştirildiği aşamalar olan lisansüstü alanında değerlendirmek gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında felsefi, bilimsel ve sanatsal alanlardaki bilgi türleriyle tasarım bilgisinin karşılaştırılması, aralarındaki farkları değerlendirilebilmesini ve tasarım bilgisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecektir (Tablo 4).

Tablo 4. Karşılaştırmalı Bilgi Türleri Çalışma kapsamında oluşturulmuştur.

FELSEFİ BİLGİ	BİLİMSEL BİLGİ	SANAT BİLGİSİ	TASARIM BİLGİSİ
Felsefi düşünce ve yöntemlerle ortaya çıkar.	Deney, gözlem gibi bilimsel araştırma yöntemleriyle elde edilir.	Sezgi, felsefe, yaratıcı düşünce ve yöntemlerin kullanılmasıyla elde edilir.	Hem bilimsel araştırma yöntemleri, hem sezgi ve yaratıcı düşünce ve yöntemlerin kullanılmasıyla elde edilir.
Özneldir.	Nesneldir.	Özneldir.	Yöntem bakımından nesneldir, uygulamadainsan ögesi nedeniyle özneldir.
Öznesi vardır.	Özneye gerek yoktur.	Öznesi vardır.	Öznesi vardır.
Akla ve aklın ilkelerine uygundur.	Akla ve aklın ilkelerine uygundur.	Sezgi ve duygular belirleyicidir.	Akla ve aklın ilkelerine uygundur. Ancak sezgi ve

			duygular eşit oranda belirleyicidir.
Birikimlidir. Değişme özelliğine sahiptir.	Birikimlidir. İlerleme özelliğine sahiptir.	Birikimlidir. İlerleme özelliğine sahiptir.	Tasarım kuramları ve deneyimleri açısından birikimlidir. Hem ilerleme hem de değişme özelliğine sahiptir.
Sonuçları kesin değildir.	Sonuçları kesindir.	Sonuçları kesin değildir.	Sonuçları tutarlı olmakla beraber kültür ve insan ögesinden kaynaklı farklı yorumlara açıktır.
Bir ürünle ilişkilendirilmez, teori ve düşünce temellidir.	Bir ürünle ilişkilendirilme zorunluluğu yoktur. Ürün, tekrarlanabilir bir süreç sonunda çıkar ve genellenebilir.	Sonuç ürünü tektir, orjinaldir ve çoğaltılamaz.	Sonuç ürünü tektir, orjinaldir ancak belirli kural ve koşullarda çoğaltılabilir.
Eleştirel değildir.	Eleştireldir. (Kanat gösterildiği zaman bilimsel bilgi geçerliliğini yitirebilir)	Eleştireldir. (Sanat, eleştiriden beslenir)	Eleştireldir. (Tasarım, eleştiriden beslenir)
Evrenseldir.	Evrenseldir.	Evrenseldir.	Evrenseldir.
Kanıt ihtiyacı yoktur.	Kanıtlanmak zorundadır.	Kanıt ihtiyacı yoktur.	Kanıt ihtiyacı yoktur ancak analitik ve tutarlı yaklaşım gereklidir.
Topluma doğrudan pratik fayda amacı yoktur düşünsel katkı sağlar.	Topluma pratik fayda amacı vardır.	Estetik arayışı ve düşünsel katkı amacı vardır.	Estetik arayışı ve topluma pratik fayda amacı vardır.

Uygulama ile ilgili değildir.	Her zaman uygulamaya dönük olmayabilir.	Genellikle uygulamaya yöneliktir.	Genellikle uygulamaya yöneliktir.
Varılan yargılar felsefi bilgi ve karara dayanır.	Varılan yargılar bilimsel bilgiye dayanır.	Varılan yargılar felsefi bilgi, estetik bilgi ve sezgisel karara dayanır.	Varılan yargılar bilimsel bilgi ve sezgisel karara dayanır.
Beslendiği diğer disiplinler genellikle "felsefe" çatısı altındadır.	Beslendiği diğer disiplinler genellikle "bilim" çatısı altındadır.	Tüm disiplinlerden beslenir.	Tüm disiplinlerden beslenir.

Tasarım bilgisi ontolojik açıdan varlığı hem bütün hem de parçalı olarak işler denilebilir. Çünkü tasarım, doğası gereği çok disiplinli bakış açısından beslenir. Soruna hem analitik hem de sezgisel olarak yaklaşır. Akla ve aklın ilkelerine uygun olma noktasında, felsefe bilgisi ve bilimsel bilgi benzerlik göstermekte, sanat ve tasarım bilgisi bu iki bilgi türünden ayrılmaktadır. Tümü birikimli, ilerleme değişim gösterme özelliğine sahiptir. Sonuçların kesinliğinde, bilimsel bilgi ve felsefi bilgi tamamen zıt özelliktedir.

Bilimsel bilgide sonuçlar kesindir, felsefi bilgide ise sonuçlar kesin değildir, bu alanda bilgi öznel yorumlamalardan oluşmaktadır, bilgi oluşturanın bakış açısından biçimlenmektedir. Ancak bilimsel bilgide her kim tarafından denirse denensin, sonuçlar kesin ve tutarlıdır. Sanat bilgisi bu anlamda felsefi bilgiye daha yakındır, öznel ve niteliklere yönelik yoruma dayalı bir alandır. Ancak tasarım, doğasındaki sorun çözme/çözüm üretme yansıması nedeniyle tutarlı ve sistemlidir. Tasarım bilgisi üretilme aşamasında deneyimler ve ilgili alandaki kurama temel alınır. Bu nedenle hem nesnel hem de sezgisel yönünün getirdiği öznel bakış açısını içinde barındırır. Sanat ve felsefe bilgisi bilgi içerikleri bakımından tamamıyla öznel nitelik taşımaktadır. Sanat ve tasarım bilgisi sonuç ürüne yönelik olabilirken, felsefe bilgisi somut bir sonuç ürün ile ilgili değildir. Bilimsel bilgi ise, uygulamaya ya da bir somut ürüne odaklanmış olabildiği gibi, yalnızca teorik boyutta katkı amaçlı da olabilmektedir. Her bilgi türü, kültüre ve coğrafyaya göre değer farklılaşmaları yaşasa da özellikle bilimsel bilgi evrensel kabul edilmektedir. Tasarım da genel kabul ve evrensel değerleri olan birikimli bir alandır. Özellikle ilk ortaya çıktığı insan yaşamına girdiği endüstri devrimi sonrası 20. yüzyılın başlarında, bu çıkışın etki gösterdiği Avrupa ve Amerika'dan başlayan birikimi yıllar içerisinde evrensel düzeye ulaşmıştır. Kronolojik açıdan bu nedenle en yeni bilgi türüdür.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uygulamada akıl ve sezginin eşit oranlarda kullanıldığı tasarım alanında tasarımcının tasarımına ait yeni bilgiyi oluştururken sadece bilimsel yöntemlerle değil tinsel, duyuşsal ve zihinsel yetkinlikleri ile yaklaşımda bulunması beklenir. Aynı biçimde tasarım araştırmaları da bu paralelde, hem nicel hem de nitel özelliklerin bir aradallığı ile yeni ve özgün bilgiyi üretebilir. Çalışma kapsamında belirtildiğı üzere tasarım bilgisi şu özellikleri barındırmaktadır. Tasarım;

- Analitik ve sezgisel kaynaklıdır.
- Hem nesnel hem öznel yönleri vardır.
- Nitel ya da nicel araştırmalara uygundur.
- Üretiminde sanat, psikoloji, sosyoloji, felsefe gibi birçok farklı alandan beslenir.
- Uygulama(pratik) ve kuram(teori) birlikteliğı ile ortaya çıkar.

Tasarım araştırmaları ise birçok konuda diğler araştırma alanlarından ayrılmaktadır:

- Analitik ve sezgisel bilgiyi birlikte kullanır.
- Sistemli ve birikimlidir ancak öznel yorumlamaya açıktır.
- Hem nitel hem nicel araştırmaya uygun veriler barındırır.
- Sanat, psikoloji, sosyoloji, felsefe hatta müzik gibi birçok farklı alandan beslenir, çok disiplinlidir.
- Alana özgü belirli tek bir araştırma yöntemi geleneğı yoktur.
- Uygulama(pratik) ve kuram(teori) birlikteliğı söz konusudur.
- Uygulamalı mesleklere dönük araştırma alanlarından oluşur.

Tasarım disiplinleri, hem rasyonel bilimsel bilgiden, hem de sosyal bilimlerin üzerine temellendiğı insanı odak alan bilimlerden, felsefeden, sosyolojiden ve kültür öğesinden beslenmektedir. Diğler bilgi türlerinden birçok yönden ayrıldığı ve kendine özgü dinamikleri olan bir bilgi alanı olmasından dolayı, "tasarım araştırmaları" altında tasarım alanları çalışmalarını daha sağlıklı sürdürebilmesi olasıdır.

Tasarım lisansüstü çalışma ve eğitim alanları Türkiye'de fen bilimleri, sosyal bilimler enstitüleri ve güzel sanatlar enstitüleri bünyelerinde bulunmaktadır. Çalışma kapsamında derinlemesine inilen tasarımın doğası, dinamikleri ve potansiyeli ne fen, ne sosyal bilimler ne de güzel sanatlar alanlarıyla tam olarak uyuşmamaktadır. Çalışma kapsamında üzerinde durulduğu gibi tasarımın bir anlamda kurumsallaşması ve diğler köklü bilimler gibi tanınırlılığının artması için tasarım alan tanınırlılığının en yüksek olduğu Avrupa ve Amerika'daki gibi tasarıma ve tasarım araştırmalarına özgü, özgün çalışma, paylaşım ve etkileşim ortamlarının oluşturulmasına gereksinim vardır.

Hem bilgi, hem de düşünce üretimini destekleyen, eser temelinde analitik ve sezgisel süreçlerin bir arada kullanılabileceği tasarım düşüncesinin ürüne dönüşebileceği lisans sonrası bir yapıya gereksinim vardır. Bu nedenle Tasarım çalışmaları ayrı bir enstitü yapısı altında özelleşmelidir. Böylelikle alana özgü bilimsel bilginin üretildiği tasarım alanlarındaki çalışmalar birbiriyle ilişki içerisinde ve daha özgün bir ortamda lisansüstü düzeyinde tasarıma ait bilgiyi üretebilecektir. Aynı zamanda tasarım alanları lisans ve lisansüstü eğitimleri için gerekli kuramsal bilgi ve altyapıyı bu özgün ortamda üretebilecektir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2010). Decision Making and Problem Solving Strategies. London: Kogan Page.
- Akdoğan, B. (2001). Sanat, Sanatçı, Sanat Eseri ve Ahlak. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 42 (1). 213.
- Altuntaş, G. (2014). İşletme Yönetimi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Atalay, E. (2010). Bilim Özgürlüğü. İUHFM C. LXVIII. 1 (2). 3 – 42.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (Çev: H. Aydın) Konya: Konya.
- Buldaç, M. (2015). Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında İçmimarın Hakları ve Eserinin Korunması. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi. 66.
- Groat, L., Wang, D. (2013). Architectural Research Method. New Jersey: Wiley.
- Habermas, J. (1998). Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine. Çev. M. Tüzel. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Hasol, D. (2002). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul: YEM.
- Howard, Z. (2013). Guest lecture to first year Bachelor of IT students at Queensland University of Technology in unit INB103 Industry insights. Ders notları. <https://www.slideshare.net/zaana/introducing-design-thinking>
- İnce, M. L. ve Korkusuz, F. (2006). Lisansüstü Eğitim Hedeflerini Geliştirmede Öğrenci Öğretim Üyesi Etkileşimi: Bir Disiplinin Farklı Üniversitelerde ve Farklı Disiplinlerin Bir Üniversitedeki Durumu. TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu, Proje No:104K093.
- İspir, N. (2015). Habermas'ın Sosyal Bilimler Eleştirisi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2015 19 (2): 71-96.
- Kaptan, B. B., (2013). Kültür ve İçmimarlık. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karakütük, K. (2002). Öğretim Üyesi ve Bilim İnsanı Yetiştirme-Lisansüstü Öğretimin Planlanması. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm

- Önerileri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. II, 94-114.
- Oğuzkan, F. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- Resmi Gazete. Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği, sayı: 17976, tarih 03.03.1983.
- Sayan, Y. ve Aksu, H. (2005). "Akademik Personel Olmadan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Çalışma, Lisansüstü Eğitim", Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı:1, ss.59-66.
- Sevinç, B. (2001). "Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Uygulamalar", DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 34, Sayı: 1, ss.25-40.
- Simon, H. (1969). The Sciences of the Artificial. Cambridge, MA; London, England: The MIT Press.
- Thorning Mejlhede, D. (2015). Design Research and Art-Based Design Education Programs. MIT Press: Design Issues. 31 (4).
- Varış, F. (1984). "Lisansüstü Düzeyde Eğitim Elemanı Yetiştirme", Eğitim Bilimleri Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. 136, s. 49-54.
- Yamaç, K. (2009). Bilgi Toplumu ve Üniversiteler. Ankara: Eflatun Yayınevi.
- URL1 <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=20> Erişim: Temmuz 2017
- URL1 <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=20> Erişim: Temmuz 2017
- URL2 <http://www.tdk.gov.tr> Erişim: Ağustos 2017
- URL2 <http://www.tdk.gov.tr> Erişim: Ağustos 2017
- URL2 <http://www.tdk.gov.tr> Erişim: Ağustos 2017
- URL2 <http://www.tdk.gov.tr> Erişim: Ağustos 2017
- URL3 https://www.ted.com/talks/tim_brown_urges_designers_to_think_big?language=tr#t-940023 Erişim: Haziran 2017
- URL4 <https://www.fastcompany.com/919258/design-thinking-what> Erişim: Haziran 2017